

PRIKAZI

DEMOPEDIJA

"It's the Wikipedia of demography". Ovo je rečenica kojom je predstavljen sajt <http://www.demopaedia.org> na Međunarodnoj konferenciji o stanovništvu održanoj u Marakešu 2009. godine. Sajt je osmišljen da omogući jednostavan i vizuelno prihvatljiviji pristup terminologiji i definicijama koje se koriste u demografiji. Tematika sajta se može podeliti u dva dela. Prvi, i može se reći osnovni deo, čini Višejezički demografski rečnik, dok je drugi, za sada samo u pripremi, enciklopedija o stanovništvu. Pošto se Demopedija, pre svega, zasniva na Višejezičkom demografskom rečniku, ukratko će biti prikazan istorijat njegovog nastanka.

Nastanak i razvoj Višejezičkog demografskog rečnika

Predlog za pripremu Višejezičkog demografskog rečnika (Multilingual Demographic Dictionary) dale su Ujedinjene Nacije (Populaciona komisija) još 1953. godine, a u samu organizaciju se priključio i *International Union for the Scientific Study of Population (IUSSP)*. Delo je bilo zamišljeno kao rečnik na više jezika, namenjen prevodiocima, a sadržao bi tehničku terminologiju koja se upotrebljava u demografiji sa abecednim registrom. Paralelnost tekstova u različitim sveskama i sistem numerisanja pojmova omogućuju da se utvrdi veza između istraživanja istog pojma na različitim jezicima.

Definitivnu francusku verziju Rečnika publikovale su UN 1958. godine. Prva skica Rečnika bila je napravljena na osnovu jednog francuskog teksta koji je pripremio Nacionalni institut za demografska istraživanja (INED-Francuska), pod rukovodstvom Vincenta (Paul Vincent). Engleski i španski prevod ovog teksta sastavili su Grebenik (Eugene Grebenik) i Ros Jimeno (Jose Ros Jimeno). Nakon širih diskusija, Grebenik i Vincent izradili su, zajedno, na osnovu engleskog i francuskog teksta, neku vrstu prilagođenog teksta koji je zatim preveden na francuski, engleski i španski jezik. Veliki broj nedostataka prvog izdanja potiče otuda što se za njegovu izradu pošlo od jednog jedinog teksta, u ovom slučaju francuskog. Pokazalo se da je neophodno napraviti kompromis između anglo-saksonskih koncepcija s jedne strane i latinskih s druge strane. Iskustvo je takođe pokazalo da tekst neizostavno treba obogatiti definicijama, da bi se omogućilo korisniku da otkrije eventualna razmimoilaženja između izražavanja jednog istog pojma na različitim jezicima. Francuska i engleska verzija teksta publikovane su 1958, dok je

španska pripremljena godinu dana kasnije. Ostale verzije na raznim jezicima, uključujući i srpskohrvatski (1971), pojavile su se u intervalu 1960-1971.

Deo iz predgovora za srpskohrvatsku verziju Višejezičkog demografskog rečnika:

"Još početkom 1965. godine u Centru za demografska istraživanja Instituta društvenih nauka doneta je odluka da se izradi srpskohrvatska verzija Višejezičkog demografskog rečnika. Do same izrade je došlo u toku saradnje između Komisije za pitanja stanovništva OUN i Međunarodne unije za naučno proučavanje stanovništva. Prilikom izrade srpskohrvatske verzije Višejezičkog demografskog rečnika kao osnova služila je francuska verzija Rečnika. Pošto i ova verzija, kao uostalom i engleska i španska, predstavlja kompromis među anglosaksonskim i latinskim koncepcijama, u međuvremenu se pojavio niz izdanja na drugim jezicima (češkom, ruskom, nemačkom, itd.), saradnici CDI su prilikom konačne redakcije Rečnika konsultovali, pored francuske kao osnovne, i verzije Rečnika na drugim, naročito slovenskim jezicima. S obzirom na razvoj demografije u nas, a u vezi s tim i na formiranje demografske terminologije, prilikom rada na Rečniku korišćena je u znatnoj meri i engleska verzija Višejezičkog demografskog rečnika. To znači da tekstovi u srpskohrvatskoj verziji nisu prosti prevod francuske verzije, već se težilo da se nađu rešenja koja su u skladu sa aktuelnim stanjem demografske terminologije kod autora-demografa sa srpskohrvatskog jezičkog područja. Međutim, razumljivo je da su pojmovi numerisani na isti način kao i u francuskoj, odnosno u drugim verzijama Rečnika, što omogućava korisnicima njihovo međusobno povezivanje. Znatna broj paragrafa sadrži objašnjenja koja su svojstvena samo srpskohrvatskoj verziji, a sadrže ili dopunsku terminologiju ili su u njima data, odnosno obrazložena pitanja za koja su redaktori smatrali da su korisna za srpskohrvatsku verziju".

Usled značajnog razvoja demografije, krajem 1960-ih i početkom 1970-ih, javila se potreba za drugim – dopunjenim izdanjem Višejezičkog demografskog rečnika. Partneri su ostali isti i u pripremi drugog izdanja, Populaciona komisija i IUSSP. Osnovan je novi stručni odbor koji je činio znatno veći broj demografa iz raznih zemalja, a kao rukovodilac je postavljen P. Paillat iz Francuske. Uz finansijsku podršku U.S. Bureau, odbor je otpočeo sa radom 1972. godine. Drugo izdanje Rečnika na francuskom jeziku je izašlo 1981, dok je engleska verzija publikovana 1982. Dopunjeno izdanje na srpskohrvatskom jeziku, uprkos najavama, do danas nije pripremljeno.

Posle više od tri decenije, od kada je izašla francuska verzija drugog izdanja Rečnika, očekuje se treće izdanje, koji će kao i prethodna biti finansijski podržano od strane Ujedinjenih nacija. Puno je nade da će i srpska verzija

Rečnika (novo izdanje), pa i demografija u Srbiji, na ovaj način, biti deo novih trendova u svetskoj demografiji.

Pregled sajta Demopedije

Demopedija je organizovana na sličan način kao i Vikipedija, a razlog za to je korišćenje besplatnog softvera fondacije Vikimedija (Wikimedia). Posetioci sajta mogu da analiziraju demografsku terminologiju na različitim jezicima i da je na jednostavan način pretražuju (sve je organizovano prema poglavljima). Kada se u pretraživaču ukuca određeni pojam, npr. [Age-specific fertility rate](#) pored definicije i šireg objašnjenja pojma, korisnik ima mogućnost da vidi kako se taj pojam piše na različitim jezicima. Takođe, dati su i linkovi koji zadati pojam povezuju sa drugima iz istog poglavlja. Osnovna razlika između Demopedije i Vikipedije je u samom editovanju teksta. Demopedija je specijalizovana za oblast demografije, sadržaj uređuju stručnjaci iz te oblasti, pa je samim tim pouzdanost teksta veća. U perspektivi se očekuje mogućnost on-line profesionalne razmene znanja iz demografije, jednostavnije dopunjavanje Rečnika novom terminologijom i formiranje otvorene enciklopedije o stanovništvu. Osnivači sajta su Populaciono odeljenje Ujedinjenih Nacija (Population Division of the United Nations) i francuski Komitet o stanovništvu (French Committee of the IUSSP). Višejezički demografski rečnik na sajtu pokriva za sada 14 jezika: arapski, kineski, češki, engleski, finski, francuski, nemački, italijanski, japanski, poljski, portugalski, ruski, španski i švedski. Osnivači sajta smatraju da će se otklanjanjem jezičke barijere umnogome pospešiti dalji razvoj demografije. Mogućnosti multimedijalnog prikazivanja sadržaja i slobodan pristup, osnovne su prednosti Demopedije.

Zahvaljujući projektu koji vodi Nicolas Brouard za potrebe sajta Demopedije radi se harmonizacija za sada 20 verzija Rečnika (neke verzije su zastupljene sa oba izdanja, dok neke sadrže samo jedno). Problem je što se prilikom drugog izdanja Rečnika nije vodila rigorozna kontrola kao kod prvog, pa rečnici nisu u potpunosti sadržinski ujednačeni, što je osnovni smisao Rečnika. Najveća prepreka je kod harmonizacije verzija na francuskom, engleskom, nemačkom i španskom, jer oni ne predstavljaju jednostavne prevode francuskog ili engleskog teksta, kao što je slučaj kod kineske, arapske i drugih verzija. Takođe, Nicolas Brouard je pokrenuo inicijativu da se i srpskohrvatska verzija Rečnika pojavi na Demopediji. U pripremi teksta za sajt učestvovao je i autor ovog prikaza, koji je pomogao u digitalizaciji Rečnika. U vreme pisanja ovog prikaza, na sajtu Demopedije se pojavila radna verzija Višejezičkog demografskog rečnika na srpskohrvatskom jeziku, a u narednom periodu, posle otklanjanja mogućih greški, očekuje se i konačna.

Ivan Marinković